

СУЧАСНИЙ СТАН ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Сокровольська Н.Я., Пуша А.В.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті розглянуто сучасні проблеми, які виникають під час формування та використання видатків місцевих бюджетів на сучасному етапі. Досліджено теоретичні питання формування видатків місцевих бюджетів. Проведено аналіз видатків обласного бюджету Чернівецької області за 2015-2017 роки. Виокремлено основні перешкоди та недоліки, щодо розвитку місцевих бюджетів в Україні. Зазначено основні напрямки, щодо оптимізації видаткової частини місцевих бюджетів.

Ключові слова: видатки, бюджет, місцеві бюджети, функціональна класифікація, бюджетні ресурси.

Постановка проблеми. Фінансування видатків місцевих бюджетів в Україні останнім часом пов'язане з низкою проблем: з одного боку – проблеми низької фінансової спроможності місцевих бюджетів через нерозвиненість місцевого оподаткування, незабезпеченість достатнім обсягом бюджетних коштів делегованих державою повноважень органам місцевого самоврядування та нечітке розмежування повноважень між державною владою та місцевим самоврядуванням. З іншого боку, існує низька ефективність видатків місцевих бюджетів і потребує оптимізації та вдосконалення їх структури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичних і практичних засад формування видатків місцевих бюджетів в сучасних умовах присвячені праці С. Буковинського [1], Л. Бенюк [2], О. Іванової [3] І. Чугунов [4]; проблеми ефективності видатків місцевих бюджетів і програмно-цільового методу управління видатками досліджено М. Крупкою [5], В. Курінний [6]. Впроваджувати європейські механізми зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування та забезпечити наближення українського законодавства до європейських стандартів з реальною бюджетною децентралізацією запропоновано О. Слобожан [7].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Фінансова незалежність місцевих бюджетів та відповідно органів місцевого самоврядування є однією з передумов становлення демократичної держави. Сьогодні актуальним питанням є формування оптимального обсягу й структури видатків органів місцевого самоврядування, що визначають пріоритети суспільного й економічного розвитку територій. Тому в умовах децентралізації дане питання набуває такої актуальності, адже вирішення його дозволить зміцнити фінансову самостійність місцевих бюджетів.

Мета статті. Метою статті є розкрити основні недоліки, які наявні в процесі формування та використання видатків місцевих бюджетів та обґрунтувати напрямки, щодо зміцнення ресурсної бази органів місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Єдиного підходу в фінансовій науці до визначення сутності видатків бюджету не існує. Теоретична невизначеність є причиною наявності значної кількості недоліків, пов'язаних з організацією, якістю й ефективністю планування, фінансування та бюджетного контролю за видатками державного і місцевих бюджетів.

Узагальнюючи праці науковці, можна дійти до висновку, що видатки місцевих бюджетів – це соціально-економічні відносини, які виникають між суб'єктами господарювання у зв'язку з фінансуванням власних і делегованих повноважень, з приводу розподілу та використання грошових фондів місцевого самоврядування, за цільовим і територіальним призначенням з метою розвитку адміністративно-територіальних одиниць та задоволення суспільних потреб.

Важливою умовою посилення впливу видаткової частини бюджету на економічне зростання та соціальний розвиток суспільства є розробка та запровадження обґрунтованих методів визначення обсягів і структури видатків бюджету, запровадження дієвого механізму оптимізації бюджетних програм, удосконалення порядків використання бюджетних коштів. Сукупність досягнутих результативних показників, що відповідають основним цілям та завданням бюджетних призначень з урахуванням обсягу здійснених видатків бюджету, дієвості інституційних перетворень розвитку суспільного середовища становить економічну сутність ефективності бюджетних видатків як складової системи державного регулювання соціально-економічного розвитку країни [4, с. 219].

Склад видатків місцевих бюджетів є своєрідним індикатором пріоритетності тієї чи іншої функції держави, наявної компетенції органів місцевої влади. Відповідно, видатки місцевих бюджетів відображають направленість бюджетної політики на локальному рівні. Саме тому такого важливого значення набувають питання ефективного формування та використання наявних бюджетних коштів відповідно до найоптимальнішої їхньої структури.

За період з 2015 по 2017 рік видатки Чернівецького обласного бюджету збільшилися на 32% у порівнянні з 2016 роком, та на 55% порівнюючи з 2015 роком і відповідно у 2017 році склали 1 801 351 716,50 грн., що на 440 856 139,15 грн. відповідно більше 2016 року, загалом динаміка видатків Чернівецького обласного бюджету наведена на рис. 1.

Більш деталізовано видатки Чернівецького обласного бюджету зображено у таблиці 1. Найбільш непостійними видатками, які зазнали значних змін впродовж досліджуваного періоду є видатки на охорону здоров'я, будівництво, транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика також на культуру і мистецтво.

Протягом 2015-2017 років відбулося збільшення обсягів фінансування з Чернівецького обласного бюджету майже по всім напрямкам, крім видатків на запобігання та ліквідацію надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха та видатків не віднесених до основних груп. За останній рік зменшення фінансування по даному напрямку склало 46%, але в загальному протягом досліджуваного періоду збільшилось на 101%. А ось видатки не віднесені до основних груп протягом 2015-2017 років зменшилось на 141%.

Видатки на державне управління протягом 2015-2017 років збільшилися на 91%% (або на 4 499,6 тис. грн.). У 2015 році їх обсяг склав – 4 737, 7 тис. грн., в 2016 році – 5 011,4 тис. грн., що на 273,8 тис. грн., або 6% більше минулорічного показника. А в 2017 році видатки становили 9 267,2 тис. грн., що на 4 255,8 тис. грн., або 84,9% більше показника 2016 року.

Так на охорону здоров'я в 2017 році було виділено суму 740 085,6 тис. грн., що є на 214 339,4 тис. грн. більше ніж в 2016 році та у відсотках то видатки збільшилися на 41%, таке відхилення можна прив'язати до проведення активно в Чернівецькій області медичної реформи та реалізації багатьох

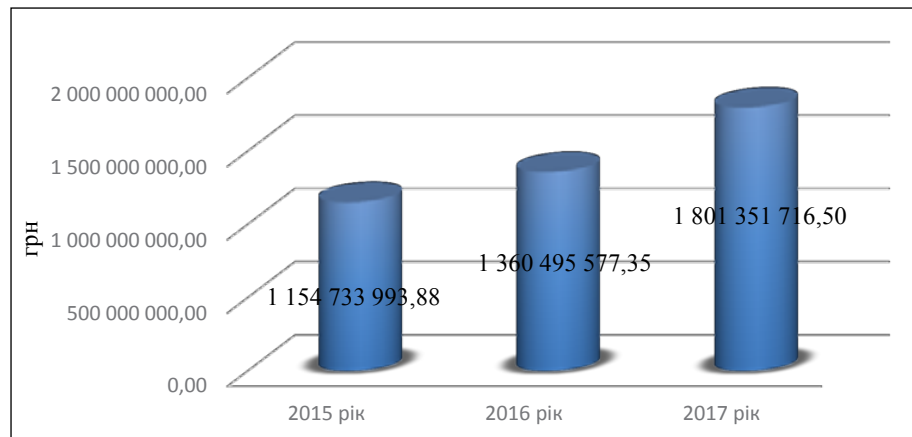

Рис. 1. Динаміка витратів Чернівецького обласного бюджету

програм розвитку охорони здоров'я в цілому по області, в попередні роки такого значного відхилення не було і загалом з 2015 року видатки даної сфери збільшилися на 46%, майже вдвічі зросли порівнянь з 2015, але на жаль за рахунок скорочення інших видів витратів.

Видатки на будівництво протягом 2015-2017 років загалом збільшилися на 130%, але сума витратів в 2017 році порівняно з 2015 роком є меншою у двічі, а саме на 10 545,6 тис. грн. тому можливо, що саме за рахунок витратів на будівництво зросли видатки на охорону здоров'я.

Значно збільшилися видатки на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації

Таблиця 1

Динаміка витратів Чернівецького обласного бюджету, тис. грн.

Найменування	Роки			Відхилення			
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Абсолютне відхилення (+/-)		Відносне, %	
				2016 від 2015	2017 від 2016	2016 від 2015	2017 від 2016
Державне управління	4 737, 7	5 011,4	9 267,2	273,8	4 255,8	5,8	84,9
Освіта	377 502,3	303 772,1	335 943,4	-73 730,2	32 171,3	-19,5	10,6
Охорона здоров'я	501 152,8	525 746,2	740 085,6	24 593,4	214 339,4	4,9	40,8
Соціальний захист та соціальне забезпечення	71 705,8	81 207,6	108 345,9	9 501,7	27 138,3	13,3	33,4
Культура і мистецтво	48 684,2	52 972,5	88 935,5	4 288,3	35 963,0	8,8	67,9
Фізична культура і спорт	14 684,0	18 356,8	26 291,0	3 672,8	7 934,2	25,0	43,2
Будівництво	21 039,3	3 335,1	10 493,7	-17 704,2	7 158,5	-84,1	214,6
Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	72 515,0	332 895,4	435 343,8	260 380,4	102 448,3	359,1	30,8
Засоби масової інформ.	350,5	650,0	846,9	299,5	196,9	85,4	30,3
Сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство	25 128,8	25 729,6	35 297,5	600,9	9 567,9	2,4	37,2
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	535,0	400,0	430,0	-135,0	30,0	-25,2	7,5
Охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека	67,7	148,7	526,7	80,9	378,0	119,6	254,2
Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	250,0	617,4	335,4	367,4	-282,0	147,0	-45,7
Видатки, не віднесені до основних груп	15 702,9	9 185,3	39,2	-6 517,5	-9 146,2	-41,5	-99,6
Усього	1 154 734,0	1 360 495,6	1 801 351,7	205 761,6	440 856,1	17,8	32,4

та інформатика відповідно на 2017 рік було затверджено видатки в розмірі 435 343,8 тис. грн. та відповідно на 2016 рік у сумі 332 895,4 тис. грн., а отже абсолютне відхилення становить 102 448,3 тис. грн. відповідно видатки зросли на 31%, як що брати до уваги видатки 2015 року то їх сума становила 72 515,0 тис. грн., що є менше у порівнянні з 2016 роком на 260 380,4 тис. грн. найбільший стрибок відбувся саме в 2016 році і видатки зросли на 359%.

Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення на 2017 рік були затверджені в розмірі 108 345,9 тис. грн., що є на 27 138,3 тис. грн. більше, ніж затверджено розписом в 2016 році відповідно на 33%. А загалом протягом досліджуваного періоду збільшилися на 47%.

Фінансування освіти Чернівецьким обласним бюджетом зменшилось (з 377 502,3 тис. грн. у 2015 році до 335 943,4 тис. грн. в 2017 році). У 2016 році обсяг фінансування даних видатків склав 303 772,1 тис. грн., що на 73 730,2 тис. грн. або 20% менше показника 2015 року. Зменшення за весь період з 2015-2017 роки склало 9%.

Спостерігаємо зростання обсягу фінансування культури і мистецтва з Чернівецького обласного бюджету (за весь період дослідження на 77% або 40 251,3 тис. грн.). Так, видатки збільшилися з 48 684,2 тис. грн. у 2015 році до 88 935,5 тис. грн. в 2017 році. Фінансування фізичної культури і спорту також зросло (з 14 684,0 тис. грн. у 2015 році до 26 291,0 тис. грн. у 2017 році на 68%.

Детально структура основних напрямків видаткової частини Чернівецького обласного бюджету за 2015-2017 роки за функціональною класифікацією наведена на рис. 2.

Відповідно до статистичної інформації найбільша сума видатків у 2017 році була виділена на фінансування охорони здоров'я це 41% суми всіх видатків, але якщо брати до уваги показник 2015 року то видатків цього рiч виділено менше, суттєву частку видатків займають видатки на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика 24%, на освіту було

виділено коштів в розмірі 335 943,4 тис. грн. що становить 19% всіх видатків, та займає третє місце у всіх видатках Чернівецького обласного бюджету.

За період 2015-2017 років частка видатків на охорону здоров'я скоротилась на 2%, що не є значною зміною порівняно з деякими іншими видатками. Так питома вага в 2015 році становила 43%, у 2016 році – 39%, а в 2017 році – 41%.

Частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення найменш значна і така що майже не зазнала змін. Так, у 2015 році питома вага становила 6,21%, у 2016 та 2017 роках – відповідно 5,97% та 6,01%.

Частка видатків на освіту в загальній структурі видатків Чернівецького обласного бюджету протягом досліджуваного періоду зменшилась в 2015 році становила 33%, в 2016 році становила по 22%, а у 2017 році – 19%, та відповідно зменшилась на 14%.

Видатки на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатику найбільше збільшилися протягом аналізованого періоду, а саме на 18%, так, у 2015 році питома вага видатків становила 6%, у 2016 році – 24%, і в 2017 році частка залишилась майже на тій самій позначці у 24%.

Проаналізувавши детально структуру та зміни, що відбулися з різними видами видатків, можемо виокремити найперспективніші їх види та ті, які найбільше фінансуються за рахунок Чернівецького обласного бюджету. Це видатки на охорону здоров'я це найбільша стаття видатків обласного бюджету на 2017 рік що становить 41% всіх видатків даного року. Наступне місце займає транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика на цю галузь припадає 24% всіх видатків. А ось видатки на освіту були затверджені у сумі 335 943,4 тис. грн., а це відповідно 19%, таким чином трійка найпопулярніших видатків Чернівецького обласного бюджету на 2017 рік чітко виокремлена.

Відповідно із загальної суми видатків 84% ідуть на фінансування цих трьох галузей еконо-

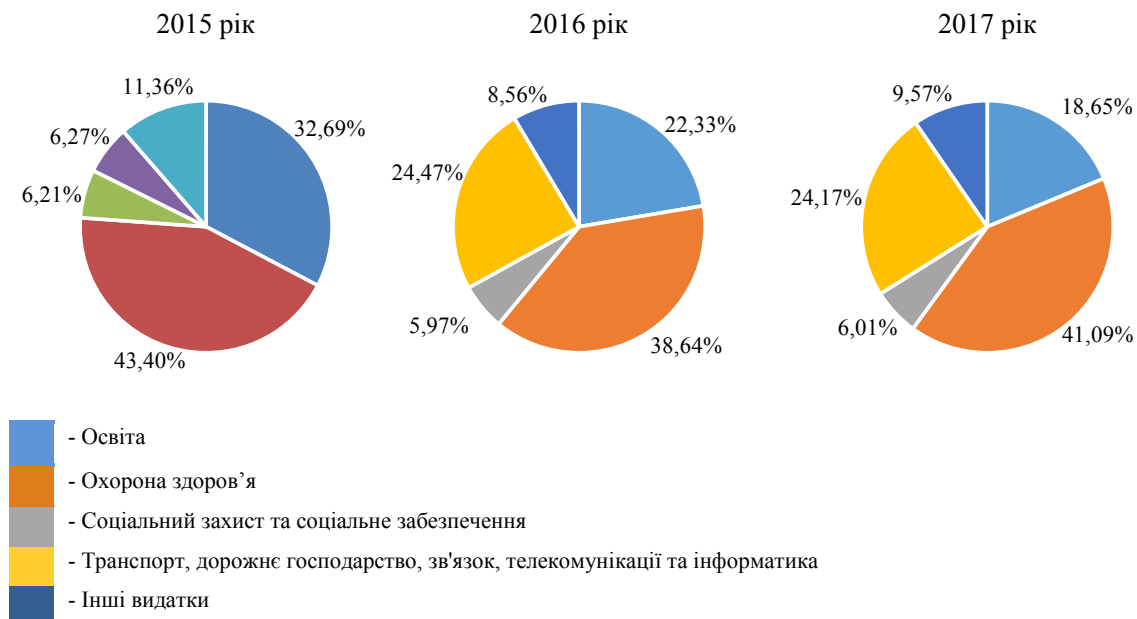

Рис. 2. Структура видатків Чернівецького обласного бюджету

міки і всього 16% на інші види видатків, що є досить малим відсотком, такий розклад не може не засмучувати, оскільки відповідно до цього всі інші видатки вважаються другорядними.

У контексті впливу нововведень, щодо підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів та вдосконалення міжбюджетних відносин відповідно до внесених змін до бюджетного та Податкового кодексів слід враховувати, що всі здійснені заходи, варто розглядати з впливом на ефективність видатків місцевих бюджетів, якість публічних послуг, які надаються органами місцевого самоврядування, та безпосередньо через зміни у структурі видатків та їх обсяги.

Зокрема, на видаткову частину місцевих бюджетів нововведення впливають наступним чином: внесені зміни до Бюджетного та Податкового кодексів мають позитивний ефект лише для загального фонду місцевих видатків, адже більшість змін стосуються наповненості саме цього фонду; введення акцизного збору з кінцевого продажу було пов'язане з забезпеченням капітальних видатків, оскільки надходження від цього податку часткового використовуються для будівництва, реконструкцій, ремонту та утримання вулиць та доріг комунальної власності.

Однак проблемою є те, що різні населені пункти матимуть різні можливості, щодо наповнення місцевих бюджетів, зокрема, перевага буде у тих регіонах де добре розвинута торгівельна мережа є бензозаправні станції, та ускладнюються для віддалених від центру та автомагістралей територіальних громад. Ще одним важливим моментом є те, що запропоновані заходи бюджетної децентралізації сприяють скороченню бюджетних ресурсів невеликих населених пунктів і централізації повноважень на рівні районних державних адміністрацій.

Зміни у бюджетній політиці держави в напрямку забезпечення децентралізації фінансових ресурсів, які закріплені з 2015 року в Бюджетному та Податковому кодексах, хоч і сприяють кращому наповненню місцевих бюджетів, але в той же час негативно впливають на формування бюджетів розвитку. А ось позитивними кроками є введення субвенції з Державного бюджету

на освіту та охорону здоров'я, що дозволило дані статті видатків зробити більш прогнозованими і дало додаткового стимулу для економії коштів; перехід у міжбюджетних відносинах від системи балансування до системи вирівнювання; зняття заборони на реорганізацію та закриття закладів освіти та охорони здоров'я, що дозволяє зробити реальні кроки, щодо оптимізації мережі даних закладів.

Висновки. Отже підсумовуючи всі раніше висловлені думки, можна виокремити, що пріоритетними видатками Чернівецького обласного бюджету є охорона здоров'я оскільки в 2017 році було витрачено 755 147 961,68 грн. із 740 085 619,00 запланованих, у загальній структурі видатків, даний вид займає 41% із загальної суми видатків. Друге місце займають видатки на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика в 2017 році було витрачено 328 690 874,47 грн., а ось із виконанням даних видатків виникають проблеми, оскільки на 2017 рік планувались видатки в розмірі 435 343 765,20 грн, таким чином видатки недовиконані на суму 106 652 890,73 грн, що у відсотках становить 24,5%, і це на жаль не одиничний випадок, оскільки і в попередніх роках спостерігалась тенденція до недовиконання видатків у розмірі 38,65% в 2015 році та аж на 59,14% в 2016 році. Також значна сума видатків спрямовуються на освіту, а саме в 2017 році було виділено суму в 321 804 389,52 грн, та і відсоток виконання у даній галузі є досить високим близько 90% в середньому за три роки. Як що додати суми видатків на дані галузі і знайти їх відсоток в загальній структурі видатків, це буде 84%, що є досить високим показником відповідно 41% спрямовується на охорону здоров'я, 19% на освіта та 24% на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатику. Відповідно для того, щоб оптимізувати структуру видатків місцевих бюджетів необхідно враховувати вплив багатьох факторів, а саме: особливостей функціонування бюджетного механізму, соціально-економічного розвитку регіону, державної політики розвитку регіонів, оптимального формування та ефективного перерозподілу фінансових потоків.

Список літератури:

1. Буковинський С.А. Зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування як чинник економічного зростання / С. Буковинський // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 2(132) – С. 9-15.
2. Беновська Л.Я. Проблеми фінансування видатків місцевих бюджетів у контексті бюджетно-податкової децентралізації / Л.Я. Беновська // Регіональна економіка. – 2015. – № 1. – С. 87-95.
3. Іванова О.Ю. Теоретико-методичне забезпечення вдосконалення системи податково-бюджетних відносин / О.Ю. Іванова // Економіка розвитку. – 2014. – № 4(72). – С. 42-53.
4. Чугунов І.Я. Формування видатків бюджету у системі соціально-економічного розвитку країни / І.Я. Чугунов, І.М. Ігнатюк // Економічний вісник університету. – Випуск № 28/1. – 2016. – С. 216-226.
5. Курінний В.П. Особливості впровадження програмно-цільового методу у бюджетному процесі [Електронний ресурс] / В.П. Курінний // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Економіка. – 2013. – Вип. 1. – С. 222-230. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_ekon_2013_1_27.
6. Слобожан О. Місцеве самоврядування та європерспективи [Електронний ресурс] / О. Слобожан // Дзеркало тижня. Україна. – 2013. – 22 листопада. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/macrolevel/miscvevsamovryaduvannya-ta-yevroperspektivi-_html.

Сокровольська Н.Я., Пуша А.В.

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РАСХОДОВ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ

Аннотация

В статье рассмотрены современные проблемы, возникающие при формировании и использовании расходов местных бюджетов на современном этапе. Исследованы теоретические вопросы формирования расходов местных бюджетов. Проведен анализ расходов областного бюджета Черновицкой области за 2015-2017 годы. Выделены основные препятствия и недостатки, по развитию местных бюджетов в Украине. Указаны основные направления, по оптимизации расходной части местных бюджетов.

Ключевые слова: расходы, бюджет, местные бюджеты, функциональная классификация, бюджетные ресурсы.

Sokvolskaya N.Ya., Pusha A.V.

Chernivtsi National University named after Y. Fedkovich

CURRENT STATE OF EXPENDITURE OF LOCAL BUDGETS

Summary

The article considers modern problems that arise during the formation and use of local budget expenditures at the present stage. The theoretical questions of formation of expenditures of local budgets are researched. The analysis of expenditures of the regional budget of Chernivtsi region for 2015-2017 years has been carried out. The main obstacles and drawbacks concerning the development of local budgets in Ukraine are outlined. The main directions of optimization of expenditures of local budgets are indicated.

Keywords: expenditures, budget, local budgets, functional classification, budget resources.